

Valdenští

I v temném středověku svítilo světlo pravdy, neboť Bůh má za všech dob své svědky. K nim patřili i tzv. Valdenští, jejichž heslo typicky zní: Lux lucet in tenebris („Světlo svítí v temnotě“). Avšak tma světlo nemilovala: Valdenští byli zapuzeni jako kacíři, jejich pohnutky byly nesprávně posuzovány a jejich spisy byly páleny.

Jméno „Valdenští“ má původ u jistého (Petra) Valda /Valdèse / (ca. 1140–1218), bohatého kupce z Lyonu¹. Když se obrátil, přál si cele poslouchat Boží slovo. Prodal svůj majetek a organizoval sycení chudých a s lidmi ze svého doprovodu zvěstoval evangelium. Valduš se kromě toho staral o to, aby části Bible byly přeloženy z latiny do různých řečí a dialektů.

I když se Valduš chtěl vyvarovat konfrontacím, kázání evangelia muselo nutně vést ke konfliktům s katolickou církví. Neboť církev tvrdila, že jen vlastní klérus (duchovenstvo) smí kázat, a nikoli laik jako Valduš. Poněvadž Valduš a jeho přátelé nedodržovali zákaz kázání, byli v roce 1183 vyloučeni z obecnství katolické církve. O rok později bylo na jednom koncilu katolické církve stanoveno, že Valdenští jsou heretikové (bludaři) a že se proti nim musí energicky bojovat.

Valduš a jeho přívrženci byli vyhnáni z oblasti Lyonu. Valdenští se nejprve rozšířili na jihu Francie, a odtud v různých krajinách Evropy, i v Německu. Všude horlivě působili jako misionáři. I mládež už měla u sebe opisy částí Bible a dávala je těm, kdo měli zájem. Mnoho Valdenských se naučilo biblické texty nazpaměť a při vhodných příležitostech je citovali. V jejich shromážděních bylo Boží slovo stavěno do středu a večere Páně byla přijímána prostým způsobem. Jejich protivníci jim vyčítali (– což vlastně byla určitá poklona), že se výlučně drží Bible a že zavrhnou tradice. Rozdíly

¹ Protože Valduš žil dle vlastní volby v chudobě a někteří ho v tom následovali, jsou Valdenští také nazýváni „chudí z Lyonu“.

vůči katolické církvi v průběhu doby nabyly ostřejších obrysů: Valdenští rozhodně odmítali myšlenku na nějaký očistec, stejně jako kupčení s odpustky, uctívání svatých a jiná lidská učení.

Odpor roste

Odpor zavedené církve proti domnělým heretikům přibýval. Pod tlakem pronásledování se museli valdenští od druhé poloviny 13. století vzdávat některý shromažďovacích míst v jižní Francii, severní Itálii a Rakousku. V tomto století byla uvedena do života inkvizice. Inkvizice byla instituce, která podléhala přímo papeži a měla se starat o rychlé vyšpohování a systematické odstraňování kacířů. Mnoho lidí bylo sledováno, podezřelí byli zajímáni a fyzicky i psychicky mučeni. Tvrdší nebo recidivisté byli předáváni „světskému rameni“, které je mohlo odsoudit k smrti. Mnoho valdenských se stalo obětí inkvizitorů, kteří úzce spolupracovali s místními vrchnostmi.

Různí mučedníci

K tomu, aby pro nás byla statečnost víry Valdenských v pronásledování pochopitelnější, potřebujeme konkrétní postavy. Proto z velkého počtu věrných svědků a mučedníků budeme na tomto místě některé jmenovat.

Mladý, prostý muž jménem Štěpán Brun byl zajat jako kacíř. Když ho chtěli přimět k tomu, aby se odpřisáhl své víry, přivedli k němu jeho ženu a jeho pět dětí a hrozili mu, že jim něco udělají. „Moje rodina jsou ti, kteří činí Boží vůli,“ prohlásil na to. „Tak ty chceš tedy svou ženu udělat vdovou a své děti sirotky?“ Odpověděl: „Ježíš Kristus řekl: ‚Nezanechám vás jako sirotky‘ ... Nesmrtelný Vykupitel je lepší než smrtelný manžel.“ – „Cožpak se nebojíš muk smrti, kterou máš před sebou?“ – „Kristus řekl: Nebojte se těch, kteří mohou zabít tělo, nýbrž toho, který může tělo i duši zničit v pekle.“ – „Tak se tedy připrav na smrt!“ – „Připravuji se na nesmrtelnost.“ Když byl vyhlášen rozsudek smrti, zvolal: „To je moje osvobození!“ Když kat řekl, že přišel okamžik smrti, odhodlaně řekl: „Zvěstuješ mi život!“ Brun byl upálen na hranici v červnu roku 1540. Hodinu trvalo, než jeho muka v plamenech byla ukončena.

Baraille, horlivý valdenský kazatel, byl zajat o několik let později a odsouzen k smrti. Svým soudcům řekl: „Budte ujištěni, že spíše bude chybět dřevo pro hranice než služebníci evangelia, kteří jsou odhodláni zemřít pro své učení; neboť jejich počet roste den ode dne a Boží slovo trvá na věky.“ Baraille byl upálen na zámeckém náměstí v Turínu 29. března 1558. Jeho kat ho prosil, aby mu svoji smrt odpustil. „Nejen tobě,“ odpověděl prý mírně krátce před odchodem, „nýbrž odpouštím všem, kteří mají vinu na této smrti.“

Roku 1560 zajali mnoho Valdenských, protože se účastnili zakázaných shromáždění. Protože nechtěli odpřisáhnout, měli být popraveni. Mezi vězni byl muž jménem Mathurin, jenž měl jako první přijít do plamenů. Přál si ještě jednou mluvit se svou ženou. A co udělala tato věrná duše? Napomínala svého muže důrazně, aby zůstal pevný. „Zlořečená kacířko!“ volali na ni nepřátelé evangelia, „když nepřestaneš, budeš zítra zaživa upálena. Přivádíš se se svým mužem na smrt.“ – „Bůh buď veleben,“ řekla, „ten, který nás v životě spojil, nás neodloučí ani ve smrti.“ Nic nemohlo zlomit pevnost ženy. Její jedinou prosbou bylo, aby směla zemřít se svým mužem. To jí dopřáli: 2. března 1560 byli oba manželé přivedeni na hranici.

Piemontské velikonoce

Když si začala razit cestu reformace, navázali Valdenští kontakt s reformátory a mohli v mnoha bodech docílit souhlasného smýšlení. V klidu ale proto Valdenští dlouho nežili. Během velikonočních dnů roku 1655 se stalo něco, co překonalo vše, co Valdenští až do té doby prožili. 24. dubna 1655 přepadlo 16000 vojáků valdenské obyvatele hor v Piemontu (severní Itálie). S voláním: „Zabijte ty psy!“ začala barbarská řež. Kojenci byli před očima matek rozbíjeni o skálu, muži byli shazováni z vrchů hor, starci byli bez lítosti vražděni. Zkáza nad těmi pokojnými lidmi propukla tak rychle, tak neočekávaně, že jejich vesnice a města byly vypleněny, vypáleny a zničeny téměř bez odporu. Ti, kteří mohli uprchnout, byli honěni jako divoká zvěř a mnozí nestačili dosáhnout chránícího útočiště hor. V těchto zlých dnech bylo zabito 4000 Valdenských. K tomu asi 2000 jich zahynulo hladem, zimou a nemocemi. Hrozné utrpení valdenských toho „krvavého jara“ popudilo celou Evropu a v důsledku toho jim často byla poskytována podpora a azyl.

Rozdíly vůči Albigenským

Albigenští² jsou mimovolně jmenováni jedním dechem s Valdenskými, protože rovněž vystoupili v časném středověku a byli také oceňováni jako kacíři. Přitom je však třeba poznamenat, že Valdenští a Albigenští sotva mají dle učení něco společného. Valdenští zastávali mnohá biblická přesvědčení, zatímco mezi Albigenkými byly doma hrubé bludy, jako putování duší, všeobecné smíření a popírání božství Pána Ježíše. Už Valdus se stavěl proti Albigenským a nechtěl s nimi být házen do jednoho pytle.

Stojí za zmínku, že Albigenští byli (zvláště albigenským křížovým tažením v letech 1209-1229) na prasto vyhlazeni a jejich stopa se ztrácí ve 14. století. Valdenští naproti tomu obstáli v bouři pronásledování a existují až dodnes, i když se z nich v průběhu doby často stala církevní společenství a jejich dřívější identita se ztratila.

Velká oddanost

Je přirozené, že i mezi Valdenskými bylo mnoho nevědomosti. Jak by tomu mohlo být jinak, když pomyslíme na to, že ve 12. století byla Bible k dispozici téměř výlučně v latinském jazyce a mnozí neuměli číst. Poznání se tak často omezovalo na to, co bylo křesťanům tu a tam zvěstováno. Ale tato zčásti nepatrná známost Božích myšlenek nezmenšila jejich oddanost.

Známý vykladač Bible, J. N. Darby, jenž měl vynikající známost Písma, napsal o věrných svědcích ve středověku (a nepochybuji, že přitom myslel i na valdenské) tato srdce se dotýkající slova: „Jak ta soužení, utrpení, těžkosti a obětavost oněch pronásledovaných, ale věrně vytrvávajících svědků temného středověku zaměstnávala přemýšlející křesťany všech dob! Nikde se snad nenajde nějaká zpráva o hlubším zájmu, nikde větší a neúnavnější vytrvání, nikde upřímnější nebo také i jen tak upřímná srdce vůči pravdě, vůči Kristu, a tato věrnost k Němu tváří v tvář zkažené církvi, jako u svatých doby středověku. Procházeli těžkostmi a ranami, pronásledováními a tresty ze strany systému, který pohanská pronásledování, jakkoli krutě po nějakou dobu vedená, svou vytrvalostí a mnohem lepší organizací daleko převýšil. Tito pronásledovaní nedostali žádná nová zjevení divů, nebyli podepírání nějakou veřejnou korporací nebo vyznáním celé církve, která by je rozsáhlým

² Francouzské město Albi bylo baštou této skupiny. Albigenští jsou nazýváni také „katharer“ („čisti“). Od tohoto názvu bylo později odvozeno slovo „kacíř“.

uznáním mohla přikrýt a dát jim důvěru. Obdařeni každou nadávkou, kterou si lid nebo kněží k jejich pronásledování dovedli vymyslet, šli v Bohem působené pevnosti po své zúžené, ale jimi nikdy neopuštěné stezce. Pevně se drželi Božího svědectví a zaslíbení, že brány Hádes církev nepřemohou – a to na úkor svého klidu, své vlasti, svého života a všeho toho, co může země poskytnout a čeho si člověk a přirozenosti cení. Avšak Kristus předzvěděl jejich cestu a nezapomněl na ně. Snad byli zachvázeni slabostí a mnoho jejich myšlenek bylo poznamenáno nevědomostí. Satan se mohl pokoušet směšovat dobré se zlým, a přitom být někdy úspěšný.³ Lidé našich dnů, kteří dnes nemusejí prodělávat žádná soužení, si libují v tom, aby nalézali slabá místa a omyly v životě oněch svatých, někdy i s úspěchem. Avšak jejich životní běh je zaznamenán v nebi a chvála od jejich Vykupitele jednou jasně zazáří, když se knihy oněch v pohodlnosti žijících kritiků jejich života rozpadnou v prach a stanou se potravou molů. Až někteří z nich jednou snad potkají ony svaté, kterými zde opovrhovali, bude jejich tvář asi pokryta hanbou, pokud to tam ještě bude možné. To, co Pán v oněch svatých našel a uznal, neznamenal v církvi pro lidi oné doby vůbec nic, stejně jako pro mnohé chytré lidi našich dnů. Pro Krista to ale mělo vysokou cenu.“ (Citováno z „Dopisů sedmi církvím“ od H. Smithe.)

Výzva k věrnosti

Boží slovo hrálo v životě Valdenských velkou roli. To by u nás nemělo být jiné. Nebylo by dobré, kdybychom si založili velký poklad nazpaměť naučených veršů z Bible? A neměli bychom zkoumat Bibli horlivěji, a to, čemu smíme porozumět, důsledněji šířit? Žít a šířit pravdu však nikdy nemůže zůstat bez odporu a protivenství. Od Valdenských se učíme, co to znamená být věrní, vytrvalí a pevní.

Ten, kdo čte historii Valdenských, téměř bezděčně myslí na slova z Epištoly Židům 11: „*Jiní pak posměchy a mrskáními trápeni, ano i vězeními a žaláři. Kamenování jsou, sekání, pokoušení, mečem zmordování; chodili v kůžích ovčích a kozelčích, opuštění, soužení a zle s nimi nakládáno. Jichžto nebyl svět hoden, po pustinách bloudíce i po horách a jeskyních, i v doupatech země.*“ (verše 36-38) Tento výrok se vztahuje bezprostředně na věřící Židy, ale je možné ho použít i na valdenské. Zlý svět toho nebyl hoden, aby takoví prostí, pokojní a spravedliví lidé uprostřed něho žili, a bylo to velké bezpráví se jim posmívat a pronásledovat je. Ale věrní svědkové jsou hodní toho, aby byli oblečeni do bílých šatů a aby doprovázeli Pána Ježíše ve slávě (Zjevení 3,4).

FMN 7/2015, Gerrid Setzer

Neboj se nic toho, co trpěti máš. Aj, uvrhne ďábel některé z vás do vězení, abyste zkušeni byli, a budete mítí úzkost za deset dní. Budiž věrný až do smrti, a dám korunu života.

Zjevení 2,10

ŠÍŘENÍ PÍSMAT SVATÉHO
www.sirenipismasvateho.cz
2015

³ J. N. Darby se na jiném místě zmiňuje o tom, že u Valdenských bylo hodně rozšířeno učení o „spravedlnosti ze skutků“ (viz Collected Writings of JND, Bd. 20, S. 355-362)